

VRIJDAG 4 APRIL 2003

KUNST
GALERIEËN SPELEN
OP VEILIG OP ART BRUSSELS
 (12)

MUZIEK
HERMAN VAN VEEN ZORGT VOOR
EEN DEUGDDOENDE AVOND IN ANTWERPEN
 (13)

FOCUS

Luk Perceval veroorzaakt heisa in München

BRUSSEL — Luk Perceval werd bij de première van zijn gastregie in München vorig weekend aangevlogen door een verbolgen toeschouwer. Ook de rest van de zaal liet zich niet onbetuigd. Zijn *Othello* lokte extreme reacties uit. Volgens de Duitse kranten strede applaus en luid boegeroep om de overhand.

De Münchner Kammerspiele, waar Perceval sinds kort gastregies aflevert, is een van de grote theaterhuizen in Duitsland. Hij deed er al *Traum im Herbst*. Deze keer kreeg hij de eer om de openingsproductie te maken voor de gerenoveerde schouwburg, een parel in Jugendstil. De verbouwing kostte 110 miljoen euro.

De keuze om met een Shakespeare van Perceval te openen, is symbolisch. In december 1999 sloot de zaal met een Shakespeareproductie van Dieter Dorn, de regisseur die van 1976 tot 2001 aan het hoofd stond van het theater. Na een putsch werd Dorn weggepromoveerd naar het Residenztheater, dat aan de overkant van de straat ligt. Met Perceval wou men nadrukkelijk het signaal geven dat de nieuwe garde aangekomen was.

Die beslissing heeft zijn effect niet gemist. *Othello* werd bewerkt door Feridun Zaimoglu. Dat is een Turkse schrijver van de tweede generatie, die zich net als Othello de Moor terugvindt in een omgeving waar hij niet helemaal thuis is. Hij vergroot het racisme verder uit. Zo laat hij Othello voortdurend aanspreken met „Schoko”. Duitse kranten omschrijven zijn taalgebruik als „vulgären Fäkalstil”. De *Stuttgarter Zeitung* noteerde dat elk derde woord van Iago een vierletterwoord is.

Perceval was gisteren nog aan het bekomen van zijn ervaring. „Dit heb ik in mijn carrière nog nooit meegeemaakt. Het publiek dat de degelijke regies van Dorn gewend is, heeft hier blijkbaar grote moeite mee. Vooral Zaimoglu heeft het hard te verduren. Nochtans zit *Othello* vol met racisme en vrouwonvriendelijke uitspraken. Dat heeft hij alleen maar in de verf gezet. Na de tweede opvoering stormde een furieuze man met geheven vuisten op me af. 'Gooi uw drek op uw eigen podium', schreeuwde hij. Maar ik krijg ook veel mails met steunbetuigingen, onder andere van Elfride Jelinek.”

In München maakt men er geen punt van. Kathrin Schäfer, Kammerspiele: „Zo hoort theater te zijn. We hebben vier avonden gehad en telkens valt het publiek uiteen in twee kampen. Het opmerkelijke is dat iedereen de hele zit uitdoet. Ik denk dat het publiek zich vooral stoort aan de groffe soldatentaal. Maar Shakespeare mengde toch ook standaardtaal met slang?” (gse)

Voormalig CNN-journalist aan de slag voor VTM

BRUSSEL — VTM heeft voor zijn verslaggeving vanuit de Iraakse hoofdstad Bagdad een exclusieve overeenkomst afgesloten met de voormalige CNN-oorlogsverslaggever Peter Arnett. VTM is op dit ogenblik de enige buitenlandse zender waarvoor hij zal werken. „Tot het einde van de oorlog” zal de 68-jarige Arnett verslag uitbrengen vanuit Bagdad in het VTM-nieuws. Gisteravond was hij al een eerste keer te zien in de uitzending van 19 uur. Zijn bijdrage was vooraf opgenomen en ondertiteld. Het is de bedoeling dat Arnett dagelijks verslag uitbrengt, maar dat hangt een beetje af van de actualiteit, meldt de VTM-persdienst.

Arnett heeft in zijn loopbaan meer dan twintig oorlogen ter plaatse gevolgd. Begin jaren negentig werd hij wereldberoemd toen hij voor de Amerikaanse nieuwszender CNN live verslag uitbracht van „Operatie Desert Storm”. In '99 werd Arnett ontslagen en stapte hij over naar NBC. Maar ook daar werd hij begin deze week aan de deur gezet wegens zijn „anti-Amerikaanse verslaggeving”. Sindsdien schrijft hij voor de Britse krant *The Daily Mirror*.

De VTM-nieuwsdienst heeft zijn eigen buitenlandse correspondenten teruggeroepen. Patrick Van Gompel, die in Koeweit zat, en Luc De Smet, die zich aan de grens tussen Jordanië en Irak bevond, zijn al terug in het land. (fdg)

Vlaamse regering geeft 900.000 euro steun aan kranten

BRUSSEL — De Vlaamse regering trekt 900.000 euro steun uit voor de Vlaamse kranten. Het geld is bestemd voor de opleiding van jonge journalisten door hun oudere collega's. De Vlaamse minister van Media Dirk Van Mechelen (VLD) wil daarmee de hand reiken naar oudere journalisten die door reorganisatieplannen vroegtijdig met pensioen dreigen gestuurd te worden. Het voorstel van Van Mechelen wordt vandaag besproken door de Vlaamse regering. Zijn plan kan op de goedkeuring rekenen van alle regeringspartijen.

In het verleden konden de Vlaamse kranten op rechtstreekse steun rekenen, maar die regeling werd door de Europese Gemeenschap als concurrentievervalsing beschouwd. Vorig jaar kregen de krantenuitgevers daarom al steun voor technische projecten. (kv)

Jonge „ontspoorden” in de kantine van een modelkamp in Krasnojarsk. © Carl De Keyzer

CARL DE KEYZER FOTOGRAFEERT GEVANGENISKAMPEN IN „ZONA”

Kuifje in Siberië

interview

Van onze redacteur Geert Van der Speeten

GENT — In Moskou werd er verbolgen gereageerd op de eerste foto's van Carl De Keyzer over de Siberische kampen. Was dit geen propaganda oude stijl? Waar zaten de ontbering en de gruwel? „Ik heb bewust overdreven in het positieve plaatje”, zegt de fotograaf, nu de hele reeks bijeengebracht is in een boek en een tentoonstelling. „Maar aan alle details kan je zien hoe er voor de lens een stukje theater werd opgevoerd.”

„Zona. Siberische gevangenis kampen” van Carl De Keyzer. Tot 8 juni in het Caermersklooster in Gent, dinsdag tot zondag van 10 tot 17 uur. Inlichtingen 09-269.29.10 of www.caermersklooster.be. Het gelijknamige fotoboek verschijnt bij Trolley in Londen.

VANUIT een drang naar volledigheid bezocht Carl De Keyzer tussen 2000 en 2001 maar liefst 45 gevangenis kampen in de buurt van Krasnojarsk, een stad langs de Transsiberische spoorlijn. Hij deed er zes maanden over. Hij verbleef in Siberië tijdens de paradijselijke zomermaanden, maar keerde ook terug in het putje van de winter, als de temperatuur naar min vijftig daukt.

Carl De Keyzer (44) kan zich vastbijten in een onderwerp. Zijn foto's belanden vaak in een muse-

um voor hedendaagse kunst, maar toch is vooral de documentaire aanpak zijn dada. Hij maakt het liefst foto-essays, verhalende reportages waar hij een persoonlijke stempel op kan drukken en die hun weg vinden in een boek.

Zo bracht hij het godsdienstfanatisme in de VS in beeld (*God Inc.*), het einde van het communistisch imperium (*Homo Sovieticus*) en de hartverscheurende melancholie van Oost-Europa (*East of Eden*). Hij ondernam een reis in het voetspoor van Keizer Karel (*EVROPA*), zijn bijdrage aan het herdenkingsjaar. Intussen trad hij toe tot het agentschap Magnum, dat alleen eminente fotografen onder zijn leden telt. „Een eer, maar ook een mythe”, zegt hij daarover. „Elke reis en elk project heb ik zelf moeten financieren.”

De kampen bezoeken was nooit

een droom of obsessie. Al evenmin was De Keyzer in Siberië voor een opdracht. Het onderwerp viel hem gewoon in de schoot, toen hij ter plekke voor Magnum een workshop begeleidde. Samen met een Russische collega bezocht hij *kamp 27*, een plek waarnaar alle buitenlandse delegaties afgeleid worden.

„Het was een modelkamp”, zegt De Keyzer. „Windmolens, fresco's met tafereel uit de Russische schilderkunst, een Romeinse sauna: het leek wel Disneyland. Die contrasten en dat surrealistische karakter, die geforceerde vrolijkheid spraken me wel aan.”

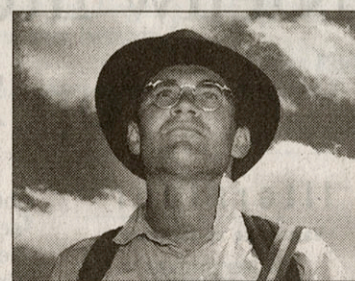
De Keyzer besloot om terug te keren. Het bleek absoluut niet moeilijk om toegang te krijgen tot de andere kampen. Via de generaal die het bevel voerde over alle 130 kampen rond Krasnojarsk, kregen de Russische en de Belgische fotograaf een vrijgeleide.

„Dit is het makkelijkste project dat ik ooit tot een goed einde heb gebracht. We mochten alle deuren openen. Maar die openheid was maar schijn. Soms moesten we drie dagen wachten vooraleer we een kamp binnen mochten. In die tijd hadden alle barakken een lijke verf gekregen, waren er nieuwe uniformen aangevoerd voor de gevangenen en stonden er overal bloemen op tafel.”

AL snel werd duidelijk dat er een intern reglement bestond. Er mochten geen foto's genomen worden van zieke gevangenen, van wachttorens of omheiningen, van gevangenen zonder schoenen of

zonder uniform, zodat je hun tatoeages kon zien. „Deed je dat toch, dan werd je vriendelijk maar zonder pardon buitengewerkt. We maakten er uiteindelijk een sport van om 'gestolen' fotomomenten te scoren en ze tot het laatste moment van het bezoek uit te stellen.”

De romantische droom om de harde keuzijde te onthullen, moest De Keyzer vlug opgeven. „Vaak genoeg heb ik geprobeerd om de donkere kant te fotograferen, ik vermoed dat die er ook wel is. Maar ik ben geen onderzoeksjournalist die met een vooraf bepaalde agenda op stap gaat, om daarna sensatiebeelden van gekooiden mensen aan buitenlandse bladen te kunnen slijten.”

Carl De Keyzer. © rr

„Op een bepaald moment werd het interessanter om de fictie in beeld te krijgen, de *mise-en-scène*. Bijvoorbeeld een tennisveld waar gevangenen als figuranten naartoe werden gesleept, zonder dat er ballen voorhanden waren. Of een operatiezaal met chirurgen wier schoenen verraden dat ze zoiets

„De kampen vormen een soort van slavenmarkt waar een alternatieve houtverwerkende industrie op drijft.” © Carl De Keyzer

In het modelkamp beschikken de gevangenen ook over een badhuis en sauna: „Ik wou registreren, niet de leugen of de ongeloofwaardigheid groter maken.” © Carl De Keyzer

niet courant doen. Ik hoop dat in die details de encensering duidelijk wordt. Die hang naar het extreem positieve staat wellicht dichterbij de werkelijkheid, dan wanneer je het extreem negatieve selecteert en uitvergroot.”

DE westerse wereld leerde de kampen kennen via het relaas van de Russische dissident en Nobelprijswinnaar Alexander Solzjennitsin. Hij werd voor een klein verrijp geïnterneerd en schetste in de jaren zeventig een ontluisterend beeld van de *Goelag archipel* en hoe Stalin de kampen gebruikte voor een zuiveringsoperatie.

„Meer dan tachtig procent van de kampen dateert uit de Stalinperiode”, zegt De Keyzer. „Je kan ze niet vergelijken met onze gevangenis, er zijn alleen collectieve cellen. Het zijn ook allemaal werk-kampen, ze vormen een soort van slavenmarkt waar een alternatieve houtverwerkende industrie op drijft. Het aantal politieke gevangenen is intussen wel een minderheid van het miljoen geïnterneerden in het huidige Rusland. In de 350 kampen zitten alle soorten criminelen door elkaar: drugsdelinquenten, moordenaars, maar ook gawdieven.”

Zonder dat ze konden protesteert of elementaire privacy invoeren, werden de gevangenen voor de camera van De Keyzer gehaald. Af en toe kreeg de fotograaf ook een glimp te zien van het sociale leven, ook al was het geïnterneerd. De beelden van de disco-avond voor vrouwen, met de mili-

tairen op de achtergrond, zijn hilarisch. Een scène van een maaltijd met brood en sardines op tafel, levert een sterke compositie op. Op de voorgrond kijkt een jonge delinquent argwanend, bijna boos in de lens.

De Keyzer koos bewust voor kleur, voor het eerst. „Ik wou registreren, niet de leugen of de ongeloofwaardigheid groter maken. De esthetiek mocht niet domineren, zoals bij mijn twee andere boeken over het Oostblok. Daar roept zwart-wit een dramatisch effect op, dat goed past bij de vervreemding en het surrealisme. Door het kleurrijke krijgt het nieuwe boek, *Zona* — dat is Siberisch dialect voor gevangenis, bijna iets vrolijks. Het verwijst naar de actualiteit: dit is de Goelag nu.”

Tot twee keer toe gooide De Keyzer de inleiding van zijn boek in de prullenmand. Een met veel cijfers gestaafe verhandeling van een Amerikaanse prof vond hij te veel lijken op een pamflet tegen Poetin. Een literair verhaal van een Engelse journalist stond dan weer te dicht bij de tabloidmentaliteit. Uiteindelijk schreef De Keyzer zelf een inleiding. Of liever: hij *babbelde* een tekst bij elkaar, vol anekdotes en sterke verhalen over kolonels in een permanente staat van dronkenschap. Er spreekt een kwajongensachtige avonturen-drang uit, van een hedendaagse Kuifje in Siberië. Sommigen zullen dit naïef vinden, maar het heeft ook iets ontwapenends.

■ Johan De Vos recenseert „Zona” in *Standaard der Letteren* van 17 april.